

Øm Klosters
Venner

Nyhedsbrev
Nr. 20

2017

Øm Kloster
Museum

Øm Klosters Venner

Bestyrelsen

Torben Christensen (formand)
Haldursvej 30, 8680 Ry
Tlf. 86 89 32 74
rybogry@hotmail.dk

Jørgen Højland (næstformand)
Odinsvej 2, 8680 Ry
Tlf. 86 89 33 35
jhoeland@post.tele.dk

Eva Jensen (kasserer)
Fæstibakke 9, Gl. Rye, 8680 Ry
Tlf. 86 89 82 16
knud.eva@jensen.mail.dk

Ingeborg Doktor (sekretær)
Thorsvej 37, 8680 Ry
Tlf. 86 89 25 34
ingeborg@k-doktor.dk

Jan Bech Andersen
Ægirsvej 3, 8680 Ry
Tlf. 86 89 23 48
janbandersen@hotmail.com

Susanne Gram
Ingerslevvænget 5, 8310 Tranbjerg J
Tlf. 86 29 44 41
susannegram@hotmail.com

Birgitte Bang-Madsen
Brandevej 6, 8766 Nørre Snede
Tlf. 20 78 89 95
bbm1977@hotmail.com

Tove Riis (sup.)
Fæstibakke7, Gl. Rye, 8680 Ry
Tlf. 87 88 30 48
faestibakke7@privat.dk

Ida Ebbensgaard Jensen (sup.)
Vadestedet 4, 8680 Ry
Tlf. 22 32 79 23
ida.mej@hotmail.com

Redaktion

Ingeborg Doktor
Lene Møllerup
Susanne Gram
Ida Ebbensgaard Jensen
Bent Koed Doktor (prepress)

Nyhedsbrevet udsendes af museumsforeningen *Øm Klosters Venner*, der er en sammenslutning af personer med interesse for klostrets historie og museets virke.

Indhold

Salerno og kirurgien	3
Alen! ja men hvilken?	6
Doktorgården i Ry	7
Formandens beretning	12
Kniplingens historie	14
Grisaillevindue	18
Klosteret genopstår	19
Prøvegravning (Kalvø)	22
500 året for reformationen	23
Frivillighedspolitik	24
Kalender for 2017	<i>Bagsiden</i>

Besøg Øm Kloster Museum og bliv medlem af museumsforeningen Øm Klosters Venner

Vær medlem et år for 100,- kr. eller hele husstanden for 150,- kr.

Kontingent indbetales på konto.

Reg. nr. **1551** konto nr. **9197583**

Øm Klosters Venner

Munkevej 8, Emborg, 8680 Ry
tlf. 86 89 81 94

www.skanderborgmuseum.dk

www.museumskanderborg.dk

Forsiden: Munkekor på Klosterfestival 2016. *Foto: Susan Kipp Pedersen*

Fotos: Øm Kloster Museums Arkiv / Lene Møllerup / Bent Koed (medmindre andet er nævnt)

Salerno og kirurgien i Øm Klosters infirmarium

Af Holger Garner Nielsen

Når man betragter udstillingen af de sygdomsramte knogler i Øm Kloster Museum og de kirurgiske indgreb, som man må tilskrive de lægekyndige blandt klostermændene, er det ikke uden gysen man må tænke på de smerter patienterne har måttet udholde under behandlingen. Middelalderens kirurgiske instrumenter var gennemtænkte, men ret grove i udførelsen, som det fremgår af den lille samling, der er fundet ved de arkæologiske udgravninger på stedet.

Et lille tekststykke fra et berømt 1300-tals værk kan dog måske give håb om, at der har været en lindring at få for de kirurgiske patienter og patienter med smertefuld sårbehandling.

Tekststykket leder opmærksomheden frem til den berømte lægeskole i Salerno i Syditalien. Skolen eller universitetskollegiet modtog impulser fra græsk og arabisk lægekunst og var fra midten af 1000-tallet anset som den bedste i Europa. Den havde sin ypperste blomstring under Frederik den Anden, konge af Sicilien og kejser af Tyskland. Skolen havde såvel kvindelige som mandlige studerende og desuden en skole for jordemødre. Frederik den Andens love tillod kun læger med eksamen fra Salerno at udøve lægepraksis. Uddannelsen var otteårig og særdeles grundig. Anatomi indlærtes bl.a. ved dissekering af svin, hvis organer jo i mangt og meget minder om menneskets. Og der bibragtes eleverne et stort kendskab til urtemedicin.

Lovene fastsatte takster for lægehonorar og apotekerverer. Til fattigfolk skulle der ydes gratis lægehjælp.

Salernitanske metoder nåede vidt omkring i Europa, også gennem den faglitteratur, der udgik fra skolens læger og de læger der uddannedes fra Salerno.

Vores egen forsker dr. Kristen Isager beskriver i sidste afsnit af sit hovedværk "Krankenfürsorge des Dänischen Zisterzienser Klosters Öm", som han udgav i 1941 sammen med professor Ejnar Sjöwall i Lund, mange og reelle forbindelser i Nordeuropa til Salerno. Han nævner Henrik Harpestreng (død ca. 1244) kong Erik Plovpenning's livlæge og forfatter til adskillige lægebøger formentlig elev fra Salerno, desuden den islandske læge Ravn Svinbjørnson (død 1213) som udførte en blærestensoperation med efterfølgende sårheling

ved anvendelse af olivenolie. Denne operation udførtes ganske efter den salernitanske metode.

Den salernitanske lægevidenskab skønnes herudfra kendt blandt lægekunstens udøvere, også i Danmark, og derfor tillige sandsynligvis på klosterhospitalet i Øm.

De kirurgiske indgreb på skeletterne i Øm kan derfor for nogles vedkommende være udført med salernitansk kundskab. Og her kommer vi så langt ad sandsynlighedens omveje til det nævnte 1300-tals tekststykke, der giver os håb om bedøvelse og lindring for klosterpatienter under operationerne.

Af alle steder findes tekststykket i Giovanni Boccaccios berømte ”novellesamling” Decamerons (1353) 4. dags 10. historie.

Men altså: I historien nævnes: ”..at der for ikke så forfærdelig længe siden var en stor læge i Salerno, der hed mester Mazzeo della Montagna. ..lægen fik en patient, der havde dårligt ben, og efter at have undersøgt ham, måtte lægen meddele hans pårørende, at han måtte fjerne den angrebne knogle i benet for at undgå, at manden enten mistede benet eller døde. At fjerne knoglen ville måske kunne redde ham. ..Lægen var klar over, at den syge ikke kunne udholde smerten og heller ikke ville tillade kuren, hvis ikke han blev dysset i søvn ved hjælp af opium, og lod derfor en morgen tilberede en særlig opiumsholdig drik, der ville få patienten i så dyb en søvn, at lægen om aftenen kunne forsøge sit indgreb.

Hvad der skete med den stakkels patient, får vi ikke at vide, men lægen bliver imidlertid udkaldt for at behandle flere personer, og udsætter den planlagte operation. Da lægens hustru elsker møder op i mandens fravær, drikker han ved en fejltagelse bedøvelsesvæsken og bliver bevidstløs, antaget for død. Elskerens vågner op mange timer senere, og fortællingen bliver hertil en indviklet kriminalhistorie, der imidlertid ender lykkeligt for det hemmelige elskende par. Vores pointe er at vi hermed får kendskab til anvendelse af opium – i Salerno – som bedøvelsesmiddel i 1300 årene!

Opiumsvalmuen Papaver somniferum anvendtes af Henrik Harpestreng, men som sovemiddel og i plastre, samt et for kønsdriften hæmmende middel (trist for historiens elskerpar), men Harpestrengs virke er i århundredet før, hvor man måske endnu ikke har kendt alle opiummens virkninger.

Og selv om vi ikke finder valmuen nævnt hos vores egen klosterbotaniker Jens Lind, endsiges har fundet den som reliktplante i Øm, er rå opium i små doser let transportabel. Den kan være hjembragt ved f.eks. abbeders og munkes rejser til Sydeuropa, specielt Italien. I middelhavslandene var opium kendt siden antikken.

Vi kan ikke vide det, men muligheden for kendskab til opium som bedøvelsesmiddel ved kirurgiske indgreb i Øm Klosters infirmary findes sandsynliggjort ved citatet fra - af alle steder – Boccacios Decameron!

Kilder:

- Boccaccio, Giovanni (1353) 1945. (oversat af V. J.V. Lind) København.
- Isager K. 1941. Krankenfürsorge des Dänischen Zisterzienser Klosters Öm. København.
- Grimberg, C. 1960. Verdenshistorien. Frederik den Anden. København.
- Nielsen, H. 1965. Lægeplanter og troldomsurter. København.

Læge og patient. Den geniale tegner Herluf Bidstrups illustration fra Dekameron (1945), dog fra en anden af Dekameronens historier.

Alen! Ja men hvilken?

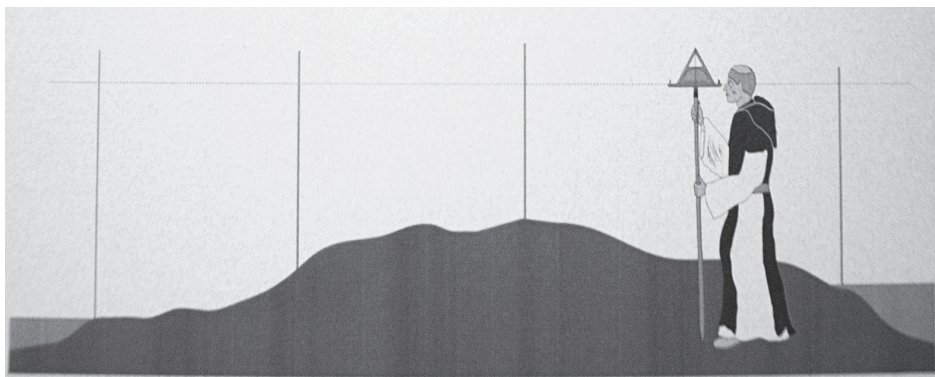
Af Jan Bech Andersen

I kapitel 19 i Øm Klosters Krønike fortælles der blandt andet om en kunstfærdig munk hr. Martin, der målte vandstanden i Mossø og Gudensø. Hans måling viste, at vandet i Mossø lå en alen højere, end i Gudensø. I originalteksten på latin bliver ordet *cubitum* brugt. En længde de gamle grækere og romerne havde arvet fra ægypterne, som faktisk arbejdede med to forskellige cobit mål: en kongelig cobit på 52,4 cm. og en lille cobit på 44.9 cm.

I de nordiske sagaer bliver cobit nævnt som afstanden fra albuen til lillefingerspidsen (cobito er latin for albue). Ravningbroen over Ravning Enge ved Vejle å, som er bygget i Harald Blåtands tid fra ca. 979, regner med et mål på 29,5 cm. pr. fod, som giver en alen på 59 cm.

Gennem historien har der været mange lokale danske alen, og der har været mange forsøg på at indføre en fælles længde, som skulle gælde for hele det danske rige. Landet rodede med tysk, lybsk, gullands, norsk, jysk og sjællandsk alen. I 1541 besluttede kongen, at den sjællandske alen skulle bruges i hele Danmark og Norge. Dette mål blev fra 1615 eneste gældende alen. Men det forhindrede dog ikke befolkningen at bruge deres egne lokale alen, som varierede noget.

I 1683 fik Ole Rømer til opgave at finde et fast mål. Han lavede først en alen på 62,8 cm. men på grund af en regnefejl måtte han rette alenmålet til

Broder Martin opmåler vandstanden med lodstok. Tegning Holger Garner Nielsen

62,7 cm. Den sjællandske alen var herefter i perioden 1698 og til 1835 det officielle mål.

Danskerne havde dog stadig ikke fattet budskabet og brugte alligevel flere slags alen i særdeleshed den jyske og lybske. Det krævede en Kongelig Resolution (fra 3. juni 1835). Herefter var den officielle danske alen fastlagt til 62,77 cm. Altså den sjællandske alen!

Alen, eller albuen, forsvandt, da metersystemet blev indført. Loven blev vedtaget den 4. maj, 1907 med en ikrafttrædelsesdato den 1. april 1912, og det var ikke en aprilsnar!

Den oversættelse af Krøniken som Jørgen Olrik lavede, kom første gang på tryk i 1912. På det tidspunkt var den gældende alen, den sjællandske. Uanset hvilken højdeforskel der er på vandet i søerne, så er arbejdet, den kunstfærdige Hr. Martin udførte, godt arbejde! Og dem der gravede, skal også lige roses.

Doktorgården i Ry

Af Mette Sandvad

Baggrund: Kristen Isager (1864-1943)

Kristen Isager blev født i 1864 og voksede op i Thorning og Hinge. Hans interesse for naturvidenskab førte ham gennem latinskolen og senere lægestudiet. Som medicinsk kandidat søgte Isager, efter opfordring fra en gammel skolekammerat, mod Ry i 1892 for at starte egen praksis. Ry manglede på dette tidspunkt en læge, og befolkningen måtte enten rejse til Silkeborg eller Skanderborg for at blive behandlet.

Isager, der var vokset op på en gård, havde hele tiden haft fornemmelsen for, at han hørte til på landet, og ville egne sig bedre som praktiserende læge. I Ry bosatte han sig i Doktorgården (Skanderborgvej 25) og fandt sin hustru Maren. De fik sammen fire børn: Gudrun, Erik, Ester og Karsten.

Kristen Isager blev i 1903 leder af sanatoriet for tuberkuløse kvinder i Ry. Gennem årene passede han begge stillinger. Samtidig med at Isager gik på pension i 1934, påbegyndtes i 1930'erne udgravningerne af den nordre kirkegård på Øm Kloster. Her kom Isager til at spille en stor rolle i undersøgelserne af det store skeletmateriale.

I 1929 skete en personlig katastrofe for Kristen og Maren. Deres ældste

datter, Gudrun, døde af en kræftsygdom, og samme år døde Gudruns mand Holger og efterlod tre små piger forældreløse. Kristen og Maren fik forældremyndigheden over de tre børnebørn. På dette tidspunkt Lone på 10 år, Mette på 7 år og Else på 1 år.

Erindringer fra Doktorgården i Ry

Herunder giver det mellemste barnebarn Mette sine beskrivelser af sin barndom i Doktorgården i Ry, og vi får på den måde indblik – små glimt – af Kristen Isagers liv set gennem et par barneøjne.

Lone og jeg boede næsten altid sammen i Doktorgården. Blev vi uvenner flyttede jeg ind på kvisten et par dage. Doktorgården er et stort hus med fire store – og dengang tre små værelser. Dagen begyndte med at vi blev vækket ved syvtiden. Om vinteren kom vores stuepige ind og tændte op i kakkelovnen, og det var en utrolig hyggelig fornemmelse. Så fik vi morgenmad: havregryn med sukker og mælk og så i skole. Men inden vi kom så langt var der sket en del. Bedstefar og bedstemor fik hver morgen tidligt, et glas vand med Karlsbadsalt bragt op til sengene. Efter krigen, hvor der ikke var flere af deres egne børn i huset og pengene var blevet lidt flere kunne bedstefar få en vikar.

Kristen og Maren Isager sammen med børnene, 1929. Foto: Privateje

Han og bedstemor begyndte at rejse til Karlsbad på kur en måneds tid hvert forår. Dette blev så fulgt op med saltvand om morgenen.

Bedstefar stod op, tog kolde afvaskninger, kom i tøjjet, ud i bilen og kørte ud til sanatoriet, hvor han spiste sin morgenmad.

Den første tid, jeg var i Ry, løb jeg hver morgen ned til bager Jensen og hentede rundstykker. Hver dag fik jeg to chokoladeknapper med krymmel på, der blev pakket ind i et lillebitte stykke papir. Vi blev forkælet af mange af byens borgere.

Ved 10-tiden var bedstefar hjemme igen, og så var der kaffe og eventuelle sygebesøg blev tilrettelagt. Bedstefar havde dr. Andersen som amanuensis og bedstemor til at passe telefonen. Hun sad som regel oppe i ”vores værelse”, kaldet onkel Karstens værelse. Hun kendte jo om nogen sin egen og vidste, hvem der havde telefon. Hun kunne dirigere bedstefar eller dr. Andersen, til sygebesøg i nærheden af, hvor de var. Når bedstemor ikke talte i telefon, strikkede hun eller snakkede med pigerne om, hvad der skulle laves af mad og rengøring. Der var styr på det hele.

Klokken 12 spiste vi middag - to retter mad - og vi kom hjem fra skole. ”Har du vasket hænder?” Bedstemor havde engang set overdimensionerede baciller på penge, så håndvask var en såre vigtig ting. Bedstefar kom ind fra konsultationen. Ofte var der en gæst med til middag, en patient, som havde langt hjem eller en student, der skulle være lidt med i en landpraksis. Der blev talt om patienter og sygdom, også selv om vi børn var tilstede, men det gik vi jo ikke så højt op i.

Vi gik i skole igen og bedstemor sov til middag. Pigerne ryddede op i køkkenet og pudsede komfur, og jeg tror også, de fik en lille lur. Bedstefar og dr. Andersen tog på sygebesøg og bedstefar gik hver eftermiddag ud på Sanatoriet, for det var jo ”hans”. Når han kom hjem, fik han en mørkningslur, og det var vel fortjent. Til aftensmad fik man mælk og te, evt. middagsrester, rugbrød, sigtebrød, ost og kødpålæg. Til dagligt levede man sundt, men beskedent i Doktorgården. En ting var dog sikkert: Margarine blev kun brugt i køkkenet. Bedstemor fik smør i specielt pakket størrelse: 1 kg af gangen!

Når vi var kommet i seng, sang bedstemor en aftensang med os og så godnat. Hvornår bedsteforældrene gik i seng, ved jeg ikke, men bedstefar havde telefonen under armen. Han blev ofte kaldt op om natten til en ”fødselsforretning” eller en anden ”dårlighed” – ”det er sgu et slaveliv”, sagde han, men jeg er sikker på, han kunne lide det.

Dengang tænkte jeg ikke over det, men det har jo været en usædvanlig situation, at bedstefar og bedstemor havde taget os til sig, som om vi var de-

Interiør fra Doktorgården, 1929. Foto: Privateje

res egne børn. Det er klart, at i en lille by som Ry var dengang, var det noget, der blev talt om.

Doktorgården står den dag i dag for mig som det allerbedste hus i verden. Ikke kun fordi bedstefar og bedstemor boede i det, eller fordi jeg er kommet i det hus siden jeg var ganske lille. Det havde en særlig atmosfære.

For at komme fra trappen til vores værelse var der et lille stykke ret mørk gang, og det var næsten det allermest spændende sted i huset: en skunk! Det kaldte vi det ikke, men bag en lille dør gemte der sig mange mystiske ting. Der var ingen lys, så det var med lommelygte, man bevægede sig derind, hvor der var krukker og kufferter, meget mystisk og spændende. Lige ved siden af døren til vores værelse, i en krog, op mod en skorsten, stod en 40 år gammel kaktus "Nattens Dronning", der kun kom ud en gang om året når den blomstrede. Resten af året var det bare med at holde sig langt væk, for den stak enormt, men den var ganske vidunderlig flot og smuk, når den blomstrede.

Når man kom op af trappen fra entreen, lå gennemgangsværelset til højre og på væggen der, var alle familiens medlemmer skrevet op, som en rigtig stamtavle. Ved den anden væg stod en lav reol, hvor alle bedstefars snegle og andre bløddyr, som han jo havde samlet og skrevet om i en tidligere periode

af sit liv. De stod der i glas og var lidt uhyggelige, men spændende.

Gården var vist uforandret fra dengang, der var landbrug. Den gamle brønd var i brug, da vi kom til Ry. Med håndssving og spand og det hele. Den blev fyldt op, så ingen skulle falde i. I hjørnet i gården lå der ofte en masse flasker, store og små imellem hinanden. Det var urinprøverne, hvor folk tog, hvad de havde af beholdere. Dem måtte vi ikke røre. Ved siden af den tidligere stald, hvor hestenes navne stadig stod skrevet, var vaskehuset. Her kom vi i bad lørdag aften. Et rigtigt vandkloset, som det hed dengang, fik vi vel et par år efter, at vi var kommet. Det var et lille rum ved siden af den store entré, og det var en fin ide. I entreen kom der ved samme lejlighed en vaskekumme, så der var ingen undskyldning for ikke at vaske hænder!

Kilder:

- Upublicerede noter fra Mette Sandvad, i familiens eje, ved Gudrun G. Sørensen, Ry.
- Isager, Kr. 2004. Nogle optegnelser fra mit liv. Brudstykker fra Blicheregnens Årsskrift, s.47-57.
- Rünitz, Lone, 2014. "Nu har jeg spilleme over 20 Patienter deromme i Klostret" Øm Klosters Venner, Nyhedsbrev nr. 17, 2014, s. 3-7.

Interiør fra Doktorgården, 1929. Foto: Privateje

Formandens beretning

Af Torben Christensen

Kære generalforsamling!

Jeg tror, vi alle kender til, at noget pludselig går vores vej, falder i hak, ser lyst ud, giver håb om forandring, ja vi kan næsten ikke få armene ned. 2016 har været sådan et år for Øm Kloster. I har måske læst/hørt, at Skanderborg Kommune har besluttet, at Museum Skanderborgs afdeling i Adelgade skal flyttes til større og bedre lokaler, og vigtigst for os, at Øm Kloster skal gøres til flagskib for kommunens turistsatsning i nær fremtid. (Himmelbjerget lever jo sit eget liv og er helt i sin egen kategori). Der er afsat 300.000 kr. til forundersøgelser. Mange forhindringer venter på vejen mod f.eks. at gøre Øm Kloster til Danmarks Klostermuseum med forskning, undervisning, formidling, museumsbutik, cafe m.v. Det skal både gøres nænsomt og med respekt for stedets historie, men også stort og markant, så det er til at få øje på – fysisk og formidlingsmæssigt. AMEN!

Inden jeg hæver mig til ikariske højder, er det dog på sin plads at sige, som en deltager på et borgermøde i Emborg i januar 2017 sagde: Måske ender det med 8 nye toiletter!!! Det er selvfølgelig en risiko, men på mødet gav lokalbefolkningen deres fulde støtte til tankerne om både nybyggeri og at gøre klostermatriklen større på den ene eller anden måde. Tak for det. Mødet var arrangeret af Museum Skanderborg.

Nu er det vist på tide at vende sig mod årets gang på Øm, hvor vores arrangementer stort set har fulgt en klassisk ØKV - skabelon.

Efter museets åbning d. 1. maj med morgenkaffe, kom allerede 8. maj Munkenes morgen og naturen vågner. 21. maj prøvede vi at afholde en medlemsaften på Øm. Det gik trægt med tilmeldinger, men en god slutspurt gjorde, at vi blev ca. 25, der alle var meget begejstrede for Lene Mollerups lange og grundige rundvisning. Tak for det Lene!!! Aftenen sluttede med kaffe og ølsmagning i kirkehuset. Det var et virkeligt vellykket arrangement, som tåler gentagelse på et tidspunkt. 12. juni: I tråd med tiden – Temadag om historiske dragter og tekstilfremstilling. 14. juni: Friluftsgudstjeneste i Øm Klosterkirkes ruin. Sensommerens store arrangement Klosterfestival 20.-21. august blev igen et tilløbsstykke med over 1200 besøgende. Imponerende. Imponerende er også det store antal af vore medlemmer, der trofast år efter år kommer til Øm for på den ene eller anden måde at servicere det stigende antal gæster.

For sidste gang – vil rygten vide – afholdt vores flittige bestyrelsesmedlem Jan Andersen loppemarked til fordel for Øm Klostermuseum. Vi siger tak.

Som sidste år prøvede foreningen at værge nye medlemmer. Det var meget tilfredsstillende.

Kør – selv - tur, som vi prøvede første gang i 2015, gik denne gang til den genfundne jernbanebro (foto) ved Vestbirk og til Østbirk Kirke med den flotte altertavle fra Rind Kloster. Turen var d. 17. september med Jan Andersen og Lene Mollerup som guider. Også denne gang en vellykket tur. Efterårsferien med børn som museumsdetektiver, en aften med gys i lommelygtens skær, og Jul i Emborg afsluttede året i Øm.

Ved den Genfundne bro

Der er to arrangementer i nær fremtid, jeg gerne her vil lave lidt reklame for. Det første er et arrangement, hvor alle venneforeninger under Museum Skanderborg er inviteret til årsmøde/statusmøde, hvor vi - over en kop kaffe og kage - vil blive informeret af Museum Skanderborgs formand, af kontaktudvalgets formand (I husker nok fra sidste år, at kontaktudvalget er valgt af venneforeningernes bestyrelser for at sikre en forbindelse til og fra museet og af medarbejderne, der vil fortælle om noget af det, de har arbejdet med/fundet i årets løb. Mødet er d. 16. marts. I er hermed inviteret. Der vil også komme en mail. Det andet er et arrangement under Kulturhovedstad Aarhus, hvor den franske kunstner Olivier Grossetête på Øm Kloster vil opføre en tilnærmelsesvis 1:1 model af gavlen på Klosterkirken af papkasser. Den vil blive 17 meter høj. Gavlen rejses d. 27. maj og væltes d. 28. maj. Kom og se det - gerne til fods eller på cykel.

Foreningen har en god økonomi trods lidt faldende kontingentindbetalinger. Det er endnu et år ikke lykkedes os, at komme af med gaver til Øm Kloster, men en bogudgivelse af Lene Mollerup ser ud til at afhjælpe den situation.

Til slut, men absolut ikke mindst, en kæmpestor tak til alle vore frivillige hjælpere, der gør en stor indsats for at få Øm Kloster til at fremstå indbydende. Stor tak til Lene for hjælp og engagement, stadig altid med et smil og tak til personalet på Øm Kloster. Man føler sig altid velkommen. Også tak til bestyrelsen for mange gode møder og samarbejde ved arrangementerne. Tak for i år med vished om, at 2017 bliver helt fantastisk for Museum Skanderborg og især for Øm Kloster.

Kniplingens historie

Af Ingeborg Doktor

På besøg i katolske kirker sydpå vil man måske have bemærket, at messeklæder og liturgiske dragter bærer en del kniplinger.

Herhjemme ser man ofte en smal knipling ved håndleddet på den sorte præstekjole, ligesom alterdugen og et lille klæde til alterkalken tit har en kni-plet kant.

Det rejser spørgsmålet, om der i den katolske tid i Danmark har været kniplinger i brug i kirkerne?

Svaret får vi ikke med sikkerhed, men noget tyder på det.

Kniplinger har en meget lang historie, der er dokumenteret i bevarede genstande, skriftlige vidnesbyrd og billedgengivelser.

Hvor de helt nøjagtig stammer fra er ikke helt klart, men det er i Middelhavsområdet, at de første blev skabt. Måske inspireret af silketeknikker i Egypten, eller den nordafrikanske macrime-binding, knuder der bindes sammen til små stykker til dekoration. Også possementmageriet (at lave kvaster og galoner til uniformer) er blandt anerne.

I Portugal menes det at kniplingens historie rækker helt tilbage til 1200-tallet og nåede et højdepunkt i 1500-tallet, formentlig som flettede bånd, og i Italien var 1400-tallet et vigtigt århundrede, hvor kniplinger udviklede sig fra at være en bort der blev påsyet dragten, til at være et selvstændigt element der fungerede som afslutning og derved fik den placering som vi i dag forbinder med en knipling. Denne udvikling kan følges gennem afbildninger hos italienske malere, bl. a. Fra Angelo. Bogtrykkerkunsten var den helt afgørende faktor for de mønsterbøger, der fra midten af 1500-tallet udkom i Italien og senere i andre europæiske lande, for knipling har altid været en internationalt orienteret håndarbejdsform.

I overgangen mellem middelalder og renæssance opstod de hvide klassiske kniplinger, som vi kender mest til, i det sydlige Europa. I første omgang som et produkt af opfindelsen af skotrokken, der gjorde det muligt at spinde lange hørtråde i en tynd og jævn kvalitet, og derved producere smukke arbejder til privat og kirkeligt brug.

Men kniplinger i andre materialer var allerede kendte: man lavede kostbare guld- og sølvkniplinger samt silkekniplinger, som kun var til fornemme og

*Sudariet i Uppsala, kni-
plingen ses i højre side.
Foto: Domkirkemusset i
Uppsala*

højtstående personer.

Desværre er kniplinger af metaltråd stort set kun bevaret i Sverige, hvor reformationen forløb langt mere nænsomt end i det øvrige Norden. Her vedblev man at bruge kniplede kirketekstiler, og derved blev en række kirketekstiler med metalkniplinger bevaret og de blev i løbet af 1700-tallet så slidte at de blev erstattet med nye hørkniplinger. Imidlertid bevarede man en vis veneration for de slidte kirketekstiler, som ikke blev omsmelte- de, men blev bevarede i de adelsfamilier, som

havde været giverene af de nye tekstiler.

Guld og sølvkniplinger er alt for kostbare i materialet, så når man fik brug for penge, var de et nemt tilskud -moden krævede desuden også nye kniplinger, så genbrug af den dyre tråd var helt almindelig.

Vævede hørstoffer, som med skotrokkens opfindelse fik en langt større udbredelse, kunne i det første og sidste stykke pilles op, hvorved trådene kunne bruges til at lave en kniplet afslutning, en teknik der kaldes trendknipling, eller trendfletning, ofte brugt i 1400-tallet, og som stadig er i anvendelse. Denne teknik brugtes især til endestykker på håndklæder og sengelinned og udførtes ofte som frihåndsknipling, dvs. uden et prikkebrev til at styre mønsteret og kun med en kantangivelse. Denne type kniplinger er der ikke bevaret mange af, de blev slidt op på de gårde hvor de blev fremstillet.

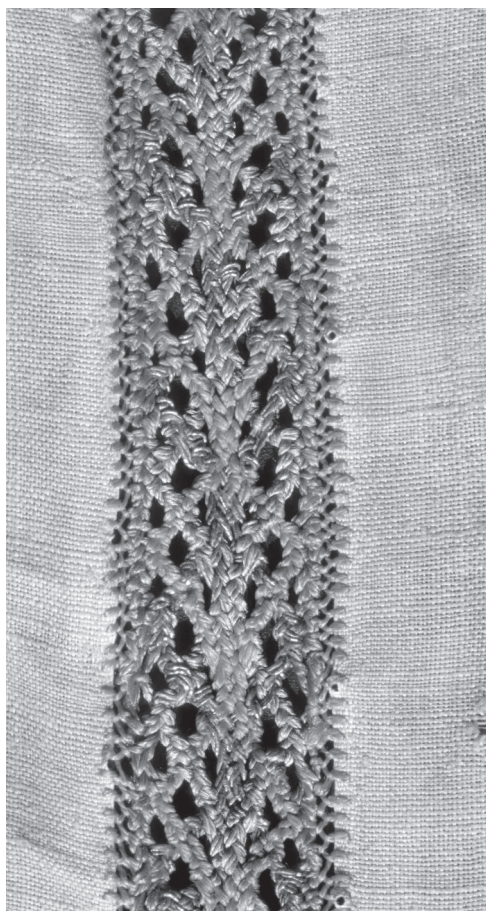
I Uppsala Domkirkes museum opbevares et sudarium, et svedeklæde til at

tørre sveden af præstens pande under messen, som stammer fra Vadstena Kloster. Et sudarium er fastgjort til en lang stage og udviklede sig senere til en form for fane med biskoppens skjold, men i middelalderen fungerede den endnu som et stort lommeterklæde gjort med ud søgte håndarbejder.

Nyere undersøgelser, under mikroskop, har vist at der ikke er tale om en knipling, men om en fletteknipling - på svensk slyngning. Forskellen bunder sig i den brugte teknik. I en fletteknipling bruger man hænderne til at kniple med, fletter tråden, mens man i en knipling bruger knipler, deraf ordet knipling, med tråden vundet op på kniplen. Det muliggør en lang ubrudt tråd til større arbejder og fletteknippen gled i baggrunden. De færdige arbejder fremtræder fuldstændig ens for det blotte øje, der skal en undersøgelse under mikroskop til at fastslå forskellen. Vadstena sudariet kaldes derfor fortsat en knipling.

Det kniplede bånd er af silke og guldtråde og stammer formentlig fra 1489 hvor klosteret havde besøg af ærkebiskop Jakob Ulvsson og er nok den mest velbevarede middelalderknipling i Norden. I Uppsala Domkirkes Museum opbevares også de førnævnte metalkniplinger fra renæssancen.

I Danmark har vi i dag intet bevaret, hverken mønsterbøger eller materialer, men vi ved at i renæssancens Danmark blev kniplinger meget populære og de mest almindelige kaldes i vor tid Christian d. 4. kniplinger. At der også blev kniplet i danske klostre ved vi fra ligtalen over Karen Gyldenstjerne, som blev holdt i Oslo Domkirke i 1597. Her blev hendes livshistorie gennemgået, hvordan hun blev født i 1542 og 1550 anbragt hos nonnerne i Øe Klo-

Fletteknippen i nærbillede. Foto: Domkirkemusset i Uppsala

ster, nu Oxholm i Vendsyssel, og der lærte at kniple. Da nye nonner ikke blev optaget efter reformationen, må nonnerne, der var benediktinere, have kniplet en god del forinden.

Med reformationen i 1536 blev forbindelserne sydpå delvis afbrudt og kirkerne måtte skaffe sig af med alt, som forekom overflødigt.

Noget blev ganske vist bevaret, men enevælden krævede det hele udleveret til arkiverne i København, og det blev siden hen enden på materialet. København var nemlig plaget af to store brande i 1700-tallet, og det tog desværre hvad der eventuelt har været bevaret med i købet.

Med tanke på det bevarede sudarium fra Uppsala, metalkniplinger til kirkeligt brug, og oplysningen om Øe klostres knipleaktivitet, må vi formode, at kniplinger til kirkeligt brug var kendt i Danmark i den sidste del af Øm Klosters levetid.

Om de så har været i brug i kirken i Øm, er et helt andet spørgsmål: munene kan måske have ment at det var "for meget". Pyntelighed var ikke passende for cisterciensere.

Kilder:

- Kniplebogen af Ulla Fagerlin m. fl. 1973
- Portugisisk knipling af Connie Fauersholt 1988
- OIDFA Bulletin 2 (OIDFA er den internationale sammenslutning af knipleforeninger.)
- Hemsøjden 1997 nr. 6
- Uppsala Domkyrka V. 2010
- Danske frihåndskniplinger af Bodil Tornehave 1987
- An early lace workbook af Rosemary Shepherd 2009

Kontingent

Når man betaler kontingent over sin Netbank eller lignende vil det være en stor hjælp for kassereren hvis man husker at anføre sit medlems-nr. Og hvis man ikke kender det - så sit navn/adresse.

Hvis man i stedet for overførsel bruger betaling af indbetalingskort skal man blot vælge **kort-art 01** (giro) og **konto nr. 919 7583** - så er der plads til at skrive mere.

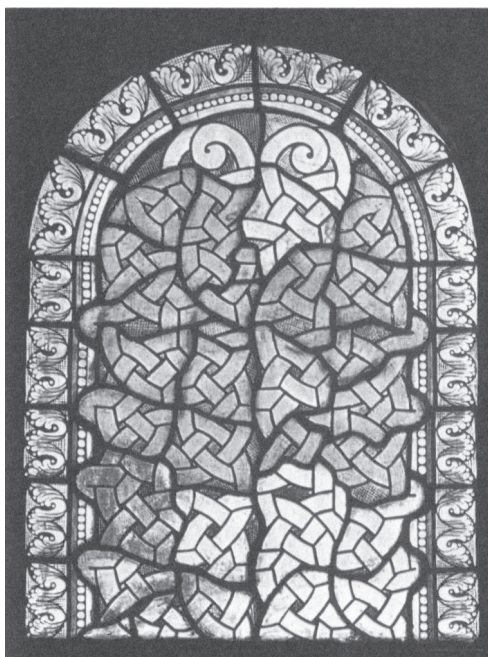
Grisaillevindue fra cistercienser-klostret Heiligenkreuz, Østrig

Af Jan Bech Andersen

Bevaret vindue fra første halvdel af 1200-tallet, der oprindeligt sad i korsgangen i nordfløjen. Vinduet måler 55 x 48 cm.

Vinduet er udført efter gammel skik og kan give en ide om hvordan de tidligste vinduer har set ud. Det er opbygget af mange små, ikke særlig regelmæssige grønlig glasdele, som er føjet sammen til et geometrisk båndmønster. Til at bringe liv i det stort set farveløse grisaille anvendes bemaling med sodharpiks på glasstykkernes tilfældige farvetoner. Mønstret dannes af blyprosserne.

Disse ruder er bevaret med særlig omhu i de såkaldte strenge ordner som eksempelvis cistercienserne. Allerede i 1134 var der udstedt forbud mod gengivelse af figurer i deres bygninger. Dette medførte en kraftig opblomstring af den ornamentale kunst såvel i den skulpturelle udsmykning som i glasmaleriet. Motiverne omfattede simple geometriske slyngninger (båndmønstre) og komplicerede, gennemført naturalistiske blomsterbilleder.

FAKTA:

Grisaillemaleri er en teknik, hvor lysere grå farver males på mørkere grå farver eller omvendt. I middelalderen blev teknikken anvendt både i maleri og glasmaleri, oprindeligt som en illusion om sten- eller trærelieffer.

*Grisaillevindue fra Heiligenkreuz.
Foto fra H. Hutter 1965. Middelalderens Glasmaleri. Politikens Forlag. København*

Øm Kloster genopstår

Af Lene Mollerup

Klostret genopstår – er navnet på en stor event, der løber af stablen på Øm Kloster Museum i dagene henover Kristi himmelfarts ferien fra d. 23. – 28. maj i år. Eventen vil bestå af en procesdel med workshops og så selve eventen, der kulminerer med, at dele af Øm Klosterkirkes østgavl opføres i en fællesskabende papinstallation i størrelsesforholdet tilnærmelsesvis en til en.

eSCAPE konceptet

Bag eventen står konceptet eSCAPE, som er en unik kombination mellem aktører indenfor arkæologi, kunst og turisme – henholdsvis Museum Skanderborg, Kunstråd Skanderborg / Skanderborg Kommune og VisitSkanderborg. Hele konceptet handler om at kombinere kunst, arkæologi, fortid og nutid – og at skabe og fortælle arkæologiske historier på steder, hvor der er gjort vigtige historiske fund under arkæologiske udgravninger.

Stedet og landskabet er eSCAPEs kerne og afsæt i formidlingen af Danmarkshistorien. Visionen er at bringe kunsten og kulturhistorien i spil, der hvor tingene er sket ude på stedet og væk fra museets fire vægge. Både kunst og arkæologi kan anskues som fortolkninger af historie, tid og sted. Når den arkæologiske udgravning er afsluttet, er stedet 'tømt' for arkæologi.

Med eSCAPE og den kunstneriske fortolkning bringes energien og historien tilbage til stedet. Dansk arkæologi er meget sjældent monumental. Den mangler synlige vidnesbyrd om det, der findes under overfladen. Det er projektets overordnede målsætning at øge kendskabet til og engagementet i Danmarks historie. Dette gøres ved at italesætte kulturarven som en ressource i mødet med et nyt publikum, der får ejerskab til den kulturarv, som er knyttet til deres særlige sted.

Gennem fejring af fortiden skabes en kollektiv historisk identitet, der skaber merværdi for steder med et stærkt arkæologisk DNA.

Det spændende er, at kunsten bruges som formidlende og fortolkende bindeled af et arkæologisk fundmateriale. Kunstnerens fortolkning tildeles samme værdi som arkæologens fortolkning i mødet med brugeren. Fortiden bliver ført op til nutiden, og får derved en helt ny relevans. Det er også med til at tiltrække mennesker, som ellers ikke finder den store interesse i museumsbesøg. Alt virker meget mere uformelt, fordi formidlingen foregår på stedet og

inddrager de mennesker, som til dagligt lever i området.

eSCAPE har flere gange tryllebundet deltagere, frivillige, lodsejere og tilskuere. I 2014 med en brændende lerskulptur ved Alken Enge. I 2016 med flere kunstværker som en gravhøj og jernalderhus ved Skovby Nygårde. På nogle af lokaliteterne har målet været at vække og give historien tilbage til de i dag ellers umiddelbart historieløse forstæder som Skovby Nygaard, der fik en andel i historien. Andre steder som Alken og Øm har allerede et arkæologisk brand, men mangler den monumentale del.

Olivier Grossetête kommer til Øm

I nogle kolde og regnfulde septemberdage i 2015 besøgte en lille fransk delegation Øm Kloster. De franske kollegaer var på udkig efter samarbejdspartnere til et spændende EU-projekt. Det var i den forbindelse, at konceptet eSCAPE blev opmærksom på den franske kunstner Olivier Grossetête. Den franske forbindelse kom nemlig fra en fransk kulturinstitution som var placeret i et tidligere kloster: Abbaye aux Dames de Saintes. På dette sted står fantastiske klosterbygninger, men de manglede indhold til at putte ind i bygningerne.

Det var et morsomt møde, da delegationen lidt måbende betragtede Øm

En kunstinstallation bygget af pap. Foto Vincent Lucas

Klosters ruin, mens de skutede sig i den nordiske blæst og regn. For ved Øm Kloster er der intet monumentalt bevaret, som i Frankrig, men i stedet findes meget historie i form af arkæologiske og skriftlige kildematerialer. Vores franske venner viste en lille film med opførelsen af kunstner Olivier Grossetête kunstinstallation i det franske kloster, og da var vi sikre på, at det ville passe perfekt til Øm Kloster!

Siden 2015 har eSCAPE arbejdet med projektet og erhvervelsen af de fornødne midler til udførelsen. Aftaler skulle indgås og da Øm Kloster er omsluttet af flere fredninger, måtte diverse tilladelser indhentes. Alt lykkedes og det bliver en Danmarkspremiere på Olivier Grossetêtes kunstinstallation, når eSCAPE i samarbejde med Kulturby 2017 inviterer til 'Klostret genopstår' i slutningen af maj 2017.

Selve eventen

Processen forløber over en uge og består af workshops, hvor forskellige mennesker i fællesskab opbygger de enkelte papelementer, som skal indgå i den store event. Denne fase forløber over fire dage d. 23. – 26. maj. Den næste fase, eventdelen, finder sted lørdag d. 27. maj. Her bygges selve skulpturen ved frivillige fra lokalområdet og fra workshopdelen i en fælles indsats ledet af Olivier Grossetête og hans team. Denne dag bliver en rigtig festdag med forventning om mange besøgende, der vil komme, se og følge processen. Det vil tage minimum seks timer at opføre skulpturen. Herefter vil den få lov at stå natten over, med den mulighed at få en fornemmelse af Øm Klosters monumentale storhed, som det var engang.

Dagen efter, søndag d. 28. maj væltes skulpturen i en event, og pappet komprimeres og køres bort, hvilket ligeledes kræver en fælles indsats.

I alt forventes at 150-200 mennesker aktivt at deltage i opførelsen af skulpturen. Alle er velkomne til at deltage i eventen på selve dagen både lørdag d. 27. maj og søndag d. 28. maj 2017.

Mail-adresser

For at begrænse udgifterne til porto ønsker vi at kunne sende så mange breve som muligt elektronisk, og det er derfor vigtigt at foreningen får besked hvis mail eller postadressen ændres.

Det letteste er at sende kontaktoplysninger på mail til:

venner@k-doktor.dk

Om en prøvegravning på Kalvø

Af Jan Bech Andersen

Øm Kloster Museum og Skanderborg Museum lavede i eftersommeren 1993 en fælles gravetur til øen med det formål at lokalisere klostret på Kalvø, som er beskrevet i Øm Klosters Krønike.

Lidt forhistorie

Der havde ikke været foretaget arkæologiske udgravninger på Kalvø, siden 1946. Dengang var det museumsinspektør C. G. Schultz, der forestod udgravningen. Schultz var uddannet arkitekt og arkæolog og ansat som inspektør ved Nationalmuseet fra 1941 til 1958. Allerede i 1913 havde arkitekt C. M. Smidt lavet en mindre sondering på øen, dog uden at finde faste bygningslevn. Han antog, at det omtalte kloster, grundlagt af benediktinerne, ville være placeret højt i terrænet og eftersøgte derfor øens højeste punkt.

I 1944 lavede C. G. Schultz en rekonoscering som blev fulgt op af udgravningen 1946. I denne udgravning var det lykkedes at påvise tomten af en stenbygning midt på den flade østlige del af øen. Andre bygninger fra middel-

Graveholdet på Kalvø 1993, Foto Jan B. Andersen

alderen blev ikke fundet.

Undersøgelsen i 1993 bekræftede placeringen, men bragte ikke yderligere viden om klostret for dagen. Der blev i jorden observeret mange stykker af frådsten, der formodentligt har indgået som byggemateriale. På det ene fotografi ligner et sådant stykke frådsten, en lille munk. Udover fundet af et potteskår fra middelalderen, fandt vi ikke nogle løse fund. Ejeren af øen, Orla Lokdam, havde geder til at afgræsse området, med det resultat at alle vores målepinde, spader, skovle, gravekasser og trillebør blev grundigt markeret af bukken. Alt i alt en dejlig oplevelse at have deltaget i sammen med Helle Reinholt, Jens Ingvordsen og Mette Balslev fra Skanderborg Museum og fra Øm Kloster Museum Holger Garner og undertegnede.

Ekspeditionen foregik med hjælp fra Ole, en ivrig amatørarkæolog og sygeplejerske, som lagde båd - en dejlig gammel træbåd - og arbejdskraft til. I 1994 udfærdigede arkæolog Jens Ingvordsen, nu museumsinspektør ved Den Gamle By, en beretning om udgravningen.

Frådsten der minder om en munk. Foto Jan B. Andersen

500-året for reformationen fejres i 2017

I 2017 fejres nationalt og internationalt, at det er 500 år siden munken Martin Luther begyndte Reformationen ved den 31. oktober 1517 at slå 95 teser op på kirkedøren i Wittenberg, Tyskland.

Dette blev startskuddet til, at også den danske kirke blev reformeret, og valget af den lutherske hertug Christian til ny dansk konge med navnet Christian d. 3. i 1534 var med til at sikre den lutherske reformation. Først efter afslutningen af borgerkrigen, Grevens Fejde, kunne Christian d. 3. dog i 1536 gennemføre de mange reformer af kirke- og samfundsliv.

500-året for reformationen fejres også i Skanderborg, stedet har områder med nationalhistorisk betydning: Righshofmester Mogens Gøye på Skanderborg slot havde allerede i 1526 ansat en luthersk præst ved navn Peder Thomsen, som havde studeret hos Luther i Wittenberg. I Skt. Sørenskirke, Gl.

Lutherrosen i Klosterbryggeriets streg.

Rye mødtes de jyske rigsråder og bisper i juli 1534 for at diskutere og vælge hvem, der skulle være konge af Danmark efter den afsatte Christian 2.

Klosterbryggeriet har i samarbejde med Museum Skanderborg og Skanderborg Provsti skabt en Luther øl, som blev lanceret i februar med deltagelse af biskop Henrik Wigh-Poulsen. Ølflaskerne bærer

ikke et billede af Martin Luther, men af den såkaldte Luther-rose, som Luther selv designede i 1517. Lutherrosen rummer seks forskellige religiøse henvisninger. Eksempelvis henviser det sorte kors i midten til lidelse, død og genopstandelse, mens den gyldne ring symboliserer evighed og uendelig rigdom.

Øllen falder i tråd med Klosterbryggeriets andre produkter, der fortæller historier med en lokal vinkel. Der er tale om en mørk øl med hvidt skum og en alkoholprocent på seks, for når en øl skal bruges til at fejre noget, skal den være lidt stærkere end en almindelig pilsner. På Luthers tid var øllet mørkt, forklarer Poul Erik Palm, brygmester på Klosterbryggeriet. Øllen kan selvfølgelig købes i Øm Kloster Museums butik.

Der sker mange spændende aktiviteter i Skanderborgs område i anledning af 500-året for reformationen og museet er selvfølgelig med.

Se herunder hvilke arrangementer, museet er en del af:

- Torsdag d. 31. august, kl. 19.00: I Reformationens fodspor - guidet tur til Skt. Søren Kirke, Gl. Rye.
- Torsdag d. 14. september kl. 19.00: I reformationens fodspor - guidet tur til Tulstrup-Alling kirker.
- Fredag d. 15. september kl. 17: Kulturaften. Storhed og fald—Øm Kloster og reformationen. Guidet tur på Øm Kloster
- Tirsdag d. 31. oktober kl. 17-21: Stor fælles reformationsfest i Kulturhuset, Skanderborg.

Orientering om ny frivilligpolitik for Museum Skanderborg

På de følgende sider kan der læses om den nye frivilligpolitik på alle Museum Skanderborgs afdelinger. Frivilligpolitikken er udarbejdet af museets kontaktudvalg og godkendt af Museum Skanderborgs bestyrelse.

Formål:

Med denne frivilligpolitik er det hensigten, at:

- Museets frivillige får en klar og tydelig tilknytning til museet.
- Museets frivillige fungerer som ambassadører udadtil og indadtil.
- Museum Skanderborg gør det tydeligt, at museet anerkender de frivilliges indsats.

Vi håber med denne politik, at de frivillige får en tydelig beskrivelse af, hvad der forventes af dem som frivillige ved Museum Skanderborg.

Mission

Museum Skanderborgs mission er at være en væsentlig, forandrende og betydende kulturhistorisk medspiller i et lokalt såvel som nationalt og globalt perspektiv.

VÆSENTLIG fordi museet arbejder med væsentlige problemstillinger med relevans og kant, der kan være med til at øge forståelsen for samfundet og den tid, vi lever i.

FORANDRENDE fordi museet vil gøre en forskel og sætte en ny dagsorden for, hvad små museer kan i en stor verden.

BETYDENDE fordi museet vil sætte nye standarder og gå nye veje.

Organisation

Det er bestyrelsen for Museum Skanderborg, der vedtager budget, mission og vision for museet. Repræsentanter for museets venneforeninger deltager som frivillige i bestyrelsesarbejdet med pladser i såvel bestyrelse som kontaktudvalg.

Museum Skanderborg organiserer de frivillige, som primært rekrutteres gennem venneforeningerne.

- Den frivillige får én kontaktperson på museet, så man ved, hvor man skal gå hen i tvivlstilfælde – eller med gode ideer.
- Den frivillige indgår en aftale med Museum Skanderborg samt får udleveret et id-kort.

Det er ikke noget krav – men det vil naturligvis være velset – at frivillige ved museet også er medlemmer af en af museets foreninger.

Museet sørger for at arrangere kurser for de frivillige, så de er klædt på til opgaven.

Definition på frivillige på Museum Skanderborg :

- Enhver uanset alder, oprindelse og køn kan blive frivillig på Museum

Frivillig ved Klosterfestivallen 2016, foto Ib Nicolajsen

Skanderborg.

- Frivillige er aktive på museet, fordi de ønsker at være en del af museets virke.
- De frivillige arbejder ulønnet.
- Arbejdet dækker bl.a. vagter på museets afdelinger, arkivarbejde, lettere vedligehold af bygninger og arealer, bestyrelsesarbejde i museets bestyrelse og kontaktudvalg.

Forventninger mellem frivillig og museum

Hvad kan frivillige ved Museum Skanderborg forvente:

1. De frivillige får sociale netværk, nye kompetencer, fællesskaber og gode oplevelser.
2. De frivillige har adgang til information om museets virke.
3. De frivillige får efter aftale tilbudt relevante gratis kurser på museet.
4. De frivillige får en eksklusiv rundvisning i nye udstillinger på museet, så vidt muligt umiddelbart før åbning af udstillingerne.
5. De frivilliges deltagelse påskønnes af museet og på opfordring kan den frivillige få udstedt Undervisningsministeriets frivilligbevis.

6. De frivillige får den forplejning, der nu er passende ift. tidspunktet.
7. Frivillige får samme rabat i museets butik, som de ansatte får.
8. De frivillige inviteres til en fest hver sommer for frivillige og ansatte.
9. De frivillige er omfattet af museets forsikring.

Museets forventninger til de frivillige:

1. De frivillige støtter op om museets virke og handler konstruktivt i forhold til museets mission.
2. De frivillige medvirker til at give museets gæster en god og lærerig oplevelse.
3. De frivillige er loyale over for museets ry og rygte.
4. De frivillige holder indgåede aftaler og melder hurtigst muligt tilbage i tilfælde af afbud eller forhindringer.
5. De frivillige er loyale over for museets generelle alkohol- og rygepolitik.
6. De frivillige kan være omfattet af tavshedspligt, og denne pligt ophører ikke ved samarbejdets ophør.

Såvel den frivillige som museet kan afslutte samarbejdet, hvis forventningerne ikke opfyldes. Den frivillige vil fra museet side modtage en varsel inden samarbejdet ophører, medmindre der foreligger en kriminel handling.

Organisering af frivillige i grupper

For at skabe et godt miljø omkring de frivillige på museet, opretter vi en række grupper med forskellige funktioner og kontaktpersoner på museet. Den aktuelle liste over grupper, koordinatore og kontaktpersoner vil fremgå af museets hjemmeside.

Hver gruppe får en titel og en arbejdsbeskrivelse. Museet peger på en kontaktperson, som sørger for at gruppen fungerer og hjælper med at sikre, at deltagerne i gruppen har de rigtige informationer for at kunne virke. Kontaktpersonen hjælper med til at lave vagtplan og beskrive opgaver.

Kontrakt

Af hensyn til forsikring skal alle frivillige udfylde en kontrakt med navn og adresse samt tidsforbrug som frivillig. I særlige tilfælde kan den frivillige blive bedt om at afgive en straffeattest.

Tilmelding som frivillig

På museets hjemmeside vil man kunne læse, hvilke grupper der findes og hvem kontaktpersonen er. Hvis du ønsker at blive frivillig, så kontakt museet.

Det sker på Øm Kloster i 2017

Søndag d. 30. april, kl. 10-16. Øm Kloster Museum åbner for sæsonen.

Maj

Søndag d. 7. maj, kl. 04:30. Munkenes morgen og naturen vågner.

Tirsdag-søndag d. 23. - 28. maj
”Klosteret genopstår” - eSCAPE
side 19-21

Tirsdag-fredag Workshops

Lørdag d. 27. maj.
Opbygning af kunst installation.

Søndag d. 28. maj.
Nedrivning af kunst installation.

Juni

Tirsdag d. 20. juni kl. 19:30. Fri-luftsgudstjeneste i Øm Klosterkirkes ruin.

Juli

I munkenes fodspor - rundvisning i klosterruinen på Øm Kloster .

- søndag d. 2. juli kl. 14:00,

- søndag d. 9. juli kl. 14:00,

- søndag d. 16. juli kl. 14:00,

- søndag d. 23. juli kl. 14:00 &

- søndag d. 30. juli kl. 14:00.

August

Weekenden d. 19. - 20. august.
”Klosterfestival” med øl smagning & middelaldermarked ved ruinerne af Øm Kloster. (lørdag: 10-18, søndag: 10-17)

Torsdag d. 31. august kl. 19. I Reformationens fodspor - Guidet tur til Skt. Søren Kirke, Gl. Rye

September

Torsdag d. 14. september kl. 19. I Reformationens fodspor - Guidet tur til Tulstrup-Alling Kirker.

Fredag d. 15. september kl. 17.
Kulturaften. Storhed og fald - Øm Kloster og reformationen. Guidet tur på Øm Kloster.

Oktober

17.-22. oktober. Efterårsferie på Øm Kloster.

Torsdag d. 19. oktober kl. 19-21.
Museum i lommelygtens skær.

Weekenden d. 21. - 22. oktober.
”Light and Silence” eSCAPE event på Øm Kloster.

Tirsdag d. 31. oktober kl. 17-21.
Reformationen i Skanderborg, Kulturhuset i Skanderborg. Event i samarbejde med provstiet.

November

Søndag d. 26. november kl. 11-16.
Jul i Emborg.

Følg med på hjemmesiden:
www.museumskanderborg.dk